

สังคมศึกษา ป.๓

ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

สะอาด ชามนิตย์

อำนาจ พุทธิมี

ประเมทย์ เขี่ยมสวัสดิ์

 | MAC EDUCATION

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

สะอาด งามนิตย์
อำนวยการ พุทธิณี
ประโมทย์ เขียมสวัสดิ์

ผู้ตรวจ

รศ.บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์
ผศ. ดร.ภัคพิชา แก่นเพชร
ผศ. ดร.กฤษฎา พรรณราย
สวรินทร์ เลิศวัฒนเรืองชัย

บรรณาธิการ

ผศ.น้อม งามนิตย์

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง สะอาด งามนิตย์
อำนาจ พุทธิมี
ประโมทย์ เขียมสวัสดิ์

ผู้ตรวจ รศ.บรรจบ วงษ์พิพัฒนพงษ์
ผศ. ดร.ภคพิชา แก่นเพ็ชร์
ผศ. ดร.กฤษฎา พรรณราย
สวรินทร์ เลิศวัฒนเรืองชัย

บรรณาธิการ ผศ.น้อม งามนิตย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สะอาด งามนิตย์ และคณะ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.--กรุงเทพฯ : แม็คเ็ดดูเคชั่น, 2563.

248 หน้า.

1. สังคมศึกษา--การศึกษาและการสอน (ประถมศึกษา).
I. ชื่อเรื่อง.

372.83044

ISBN 978-616-345-189-7

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใด
ของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

จัดทำโดย

MAC EDUCATION

ส่งขนาดนี้ดีสั่งง่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเ็ดดูเคชั่น จำกัด

๘/๘๘ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๐-๒๕๑๒-๐๖๖๑, ๐-๒๕๓๘-๒๐๒๒-๗ แฟกซ์ ๐-๒๕๓๘-๒๐๒๘

www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

คำชี้แจง

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยในระยะแรกให้ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับใช้ในปีการศึกษา ๒๕๖๑ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ ให้ใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑, ๒, ๔ และ ๕ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒, ๔ และ ๕ และตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๖๓ เป็นต้นไปให้ใช้ในทุกชั้นเรียน ซึ่งการปรับหลักสูตรครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบูรณาการกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาด้านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่นำไปสู่การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์นวัตกรรม นอกจากนี้ยังให้เกิดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ทั้งด้านความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนหลักสูตรข้างต้น บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด จึงได้มอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ได้ปรับปรุงพัฒนาหนังสือเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลง และให้สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๕ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

โดยหนังสือเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะให้ผู้ใช้หนังสือเรียนได้ทราบเป้าหมายการเรียนรู้ในตอนต้นหน่วยการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี และทุกหัวข้อหลักนำเสนอแนวคิดสำคัญเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นความรู้ ความคิดที่เป็นแก่นสำคัญที่ต้องเรียนรู้ให้ลึกซึ้ง และการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนควรได้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเป็นระยะ ๆ ก่อนเรียนเรื่องใหม่ ดังนั้นในหนังสือเรียนจะมีการสอดแทรกกิจกรรมตรวจสอบการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่ได้เรียนผ่านมา เพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบ

ตนเอง หรือบางหัวข้ออาจเป็นการฝึกทักษะให้ชำนาญก่อน สิ่งที่เพิ่มเติมในหนังสือเรียนเล่มนี้ คือ กิจกรรมบูรณาการวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ (STEM) ตามเป้าหมายสำคัญของการปรับหลักสูตรครั้งนี้ ซึ่งผู้เรียนและครูสามารถนำไปประยุกต์หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องค้นคว้าเพิ่มเติม ดังนั้นในหนังสือเรียนเล่มนี้จึงได้มีการเสริมเนื้อหาเพิ่มเติมที่ได้ผ่านการคัดกรองมาแล้วว่าเหมาะสมกับการเรียนรู้ แทรกไว้ในเนื้อหาบางหน่วย

โดยใช้สัญลักษณ์   ผู้เรียนสามารถใช้สมาร์ทโฟนสแกน QR Code หรือเปิดในเว็บไซต์

Maceducation.com เพื่อเข้าเมนู การศึกษาขั้นพื้นฐาน >> Mac Link และเลือกเปิดดูส่วนเสริมของบทเรียนในหนังสือแต่ละเล่มได้ ท้ายหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยจะมีการสรุปบทเรียนสำหรับผู้เรียนได้ใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการตรวจสอบองค์ความรู้ที่ควรได้รับการพัฒนาหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนรู้ หรือเป็นสาระสำคัญที่ควรจดจำและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการปรับปรุงหนังสือเรียนครั้งนี้ที่ได้พัฒนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีคุณค่า มีประโยชน์ และช่วยส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการมีพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ ตามเจตนารมณ์ของการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ และนโยบายประเทศไทย ๔.๐

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้เรียบเรียงขึ้นโดยสังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาในสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ และสาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และเรียบเรียงสาระภูมิศาสตร์ขึ้นใหม่ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้ประกอบด้วย ๕ สาระ คือ สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ และสาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องครอบคลุมมิติการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ค่านิยม (value) และการปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง (civic action) เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป

หนังสือเรียนเล่มนี้ประกอบด้วย ๑๒ หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้สรุปสาระการเรียนรู้ ระบุตัวชี้วัดชั้นปี มีภาพและคำถามเข้าสู่บทเรียน มโนทัศน์สำคัญของแต่ละเรื่อง กิจกรรมตรวจสอบการเรียนรู้ กิจกรรมบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ บทสรุปเนื้อหา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เพื่อเป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ท้ายนี้ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้เลือกใช้หนังสือเรียนเล่มนี้เป็นสื่อการเรียนรู้ คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครู นักเรียน และผู้สนใจโดยส่งผลต่อการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สํารวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์

๑

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๕.๑ ป.๓/๑, ๒)

๑. สํารวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชน	๓
๒. การเขียนแผนผังอย่างง่ายบริเวณโรงเรียนและชุมชน	๑๐
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ สภาพแวดล้อมในชุมชน

๑๕

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๕.๒ ป.๓/๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖)

๑. สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน	๑๗
๒. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติกับการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์	๒๒
๓. ลักษณะของเมืองและชนบท	๒๗
๔. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	๒๙
๕. มลพิษโดยมนุษย์	๓๓
๖. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	๓๗
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	๔๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การอยู่ร่วมกันในสังคม

๔๓

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๒.๑ ป.๓/๑, ๒, ๓, ๔)

๑. ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	๔๕
๒. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่น	๕๑
๓. วันหยุดราชการที่สำคัญ	๕๕
๔. คนดีของท้องถิ่น	๖๒
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	๖๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน

๖๘

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๒.๒ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในกิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตย	๗๐
๒. การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียงในโรงเรียนและชุมชน	๗๓
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	๘๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรียนรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์

๘๓

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๓.๑ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต ๘๕
๒. การใช้จ่ายของตนเอง ๙๑
๓. ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ๙๖
๑๐๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ ภาษีและการแข่งขันทางการค้า

๑๐๓

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๓.๒ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. ภาษีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ๑๐๕
๒. สินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน ๑๐๙
๓. การแข่งขันทางการค้า ๑๑๒
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ๑๑๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่องราวของกาลเวลา

๑๑๗

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๑ ป.๓/๑, ๒)

๑. ศักราชในปฏิทิน ๑๑๙
๒. เหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชน
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ๑๒๒
๑๓๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน

๑๓๑

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๒ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน ๑๓๓
๒. ชนบทธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ๑๓๖
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ๑๔๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ บุคคลสำคัญของชาติ

๑๔๔

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๔.๓ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสถาปนาอาณาจักรไทย ๑๔๖
๒. พระมหากษัตริย์รัชกาลปัจจุบัน ๑๕๑
๓. บรรพบุรุษไทย ๑๕๘
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ๑๖๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรามีสถาสนา

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๑.๑ ป.๓/๑, ๒, ๓, ๗)

๑. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา
  ๒. พุทธประวัติ
  ๓. ประวัตติพุทธสาวก
  ๔. ชาดก
  ๕. ชาวพุทธตัวอย่าง
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

๑๖๖

๑๖๘

๑๗๒

๑๗๗

๑๘๐

๑๘๔

๑๙๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ การทำความดี

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๑.๑ ป.๓/๔, ๕, ๖, ๗)

๑. หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา
  ๒. คัมภีร์ของพระพุทธศาสนา
  ๓. ความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลในศาสนาต่าง ๆ
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

๑๙๒

๑๙๔

๒๑๒

๒๑๔

๒๑๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒ วิถีชาวพุทธ

(ตรงตามมาตรฐาน ส ๑.๒ ป.๓/๑, ๒, ๓)

๑. หน้าที่ชาวพุทธ
  ๒. มารยาทชาวพุทธ
  ๓. ศาสนพิธี
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

๒๑๙

๒๒๑

๒๒๔

๒๒๙

๒๓๖

บรรณานุกรม

๒๓๗

อภิธานศัพท์

๒๓๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์

สาระการเรียนรู้

๑. สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชน
๒. การเขียนแผนผังอย่างง่ายบริเวณโรงเรียนและชุมชน

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชนโดยใช้แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง (ส ๕.๑ ป.๓/๑)
๒. วาดแผนผังเพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน (ส ๕.๑ ป.๓/๒)

จากภาพแผนผังชุมชนของเรา
เด็ก ๆ ได้ข้อมูลอะไรบ้าง

รู้ว่าโรงเรียนของเราอยู่ตรงกันข้าม
กับสวนสาธารณะครับ

๑. สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียน และชุมชน

มโนทัศน์สำคัญ

แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดง ตำแหน่งที่ตั้ง ระยะ ทิศของสถานที่ สำคัญและสิ่งต่างๆ

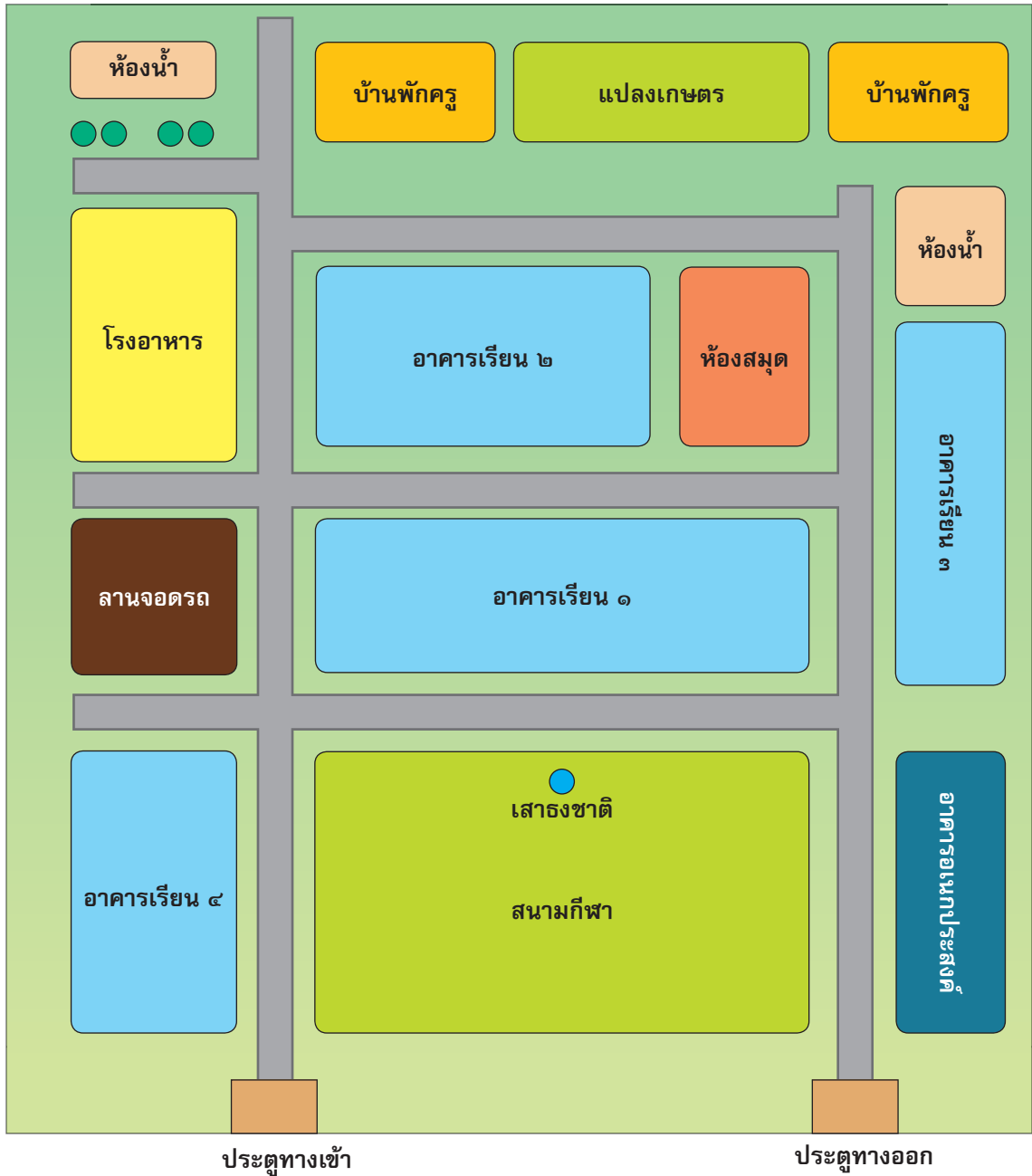
การศึกษาทางภูมิศาสตร์จำเป็นต้องใช้เครื่องมือต่างๆ มาประกอบการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ได้ถูกต้อง เครื่องมือเหล่านี้เรียกว่า เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ มีหลายประเภท หากเราต้องการศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชน สามารถศึกษาได้จากแผนผัง แผนที่ และรูปถ่ายของโรงเรียนหรือชุมชนเหล่านั้น ซึ่งแสดงข้อมูลทางภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ และทิศทางของสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑.๑ การใช้แผนผังหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนและชุมชน

แผนผังเป็นภาพย่อส่วนของสิ่งต่างๆ ในพื้นที่ที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก เพื่อแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆ ให้เข้าใจง่าย เช่น แผนผังบ้าน แผนผังโรงเรียน แผนผังชุมชน

แผนผังแสดงให้รู้ว่า มีสิ่งใดหรือสถานที่ใดอยู่บ้าง มีตำแหน่ง ระยะ ทิศอย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ตัวอย่างแผนผังในโรงเรียนเจริญยิ่ง

จากตัวอย่างแผนผังโรงเรียนเจริญยิ่ง สามารถระบุตำแหน่ง ระยะ และทิศทางของสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ ดังนี้

๑. การหาตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ
เช่น อาคารเรียน ๔ ตั้งตรงข้ามกับ
สนามกีฬา อาคารเรียน ๒ อยู่ติดกับ
ห้องสมุด เป็นต้น

๒. การหาระยะระหว่างสถานที่
ต่าง ๆ เช่น อาคารอเนกประสงค์อยู่ไกล
จากห้องน้ำ โรงอาหารอยู่ใกล้
อาคารเรียน ๒ เป็นต้น

๓. การหาทิศของสถานที่ต่าง ๆ เช่น
อาคารเรียน ๑ ตั้งอยู่ทิศเหนือของสนามกีฬา
โรงอาหารตั้งอยู่ทิศตะวันตกของ
อาคารเรียน ๒ เป็นต้น

ตัวอย่างชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

จากตัวอย่างแผนผังชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข สามารถค้นหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้ ดังนี้

๑. การหา**ทิศ**ของสิ่งต่าง ๆ เช่น สถานี
ตำรวจตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของธนาคาร
วัดตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของโรงเรียน ตลาดตั้งอยู่
ทิศตะวันตกของสถานีอนามัย วัดตั้งอยู่
ทิศตะวันออกของไปรษณีย์ เป็นต้น

๒. การหา**ตำแหน่ง**ที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ
เช่น โรงเรียนตั้งอยู่ตรงข้ามกับสถานีอนามัย
ตลาดอยู่ติดกับสวนสาธารณะ หุ่นยนต์ติดกับ
แหล่งน้ำ ไปรษณีย์อยู่ข้างสวนสาธารณะ
ป่าไม้อยู่หลังบ้าน เป็นต้น

๓. การหา**ระยะ**ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่น
โรงเรียนอยู่ไกลจากวัด สถานีอนามัยอยู่ใกล้
ธนาคาร ไปรษณีย์อยู่ไกลจากสถานีตำรวจ
ตลาดอยู่ใกล้กับสวนสาธารณะ เป็นต้น

๒.๒ การใช้แผนที่หาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน

แผนที่เป็นเครื่องมือที่บอกรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นผิวโลก มาแสดงไว้ในกระดาษหรือวัสดุพื้นราบโดยการย่อส่วน มีเครื่องหมายบอก ตำแหน่ง บอกระยะ และมีสัญลักษณ์บอกทิศทาง เราสามารถบอกตำแหน่ง ระยะ และทิศของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนที่นั้นได้ชัดเจน แม่นยำ และ ตรงความเป็นจริง

แผนที่ที่มีหลายประเภท เช่น **แผนที่ภูมิประเทศ** เป็นแผนที่ที่แสดง ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพแบบต่าง ๆ ที่มีบนพื้นโลก เช่น ที่ราบ แม่น้ำ ภูเขา **แผนที่เฉพาะเรื่อง** เป็นแผนที่ที่ให้ข้อมูลเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น แผนที่ท่องเที่ยวที่แสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ส่วน**แผนที่รัฐกิจ**แสดงข้อมูล การแบ่งเขตการปกครอง แสดงที่ตั้งของเมือง เป็นต้น

๑. การหา**ตำแหน่งที่ตั้ง**ของสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัดไทยชุมพล วัดคูหาสุวรรณ วัดราชธานี อยู่ติดแม่น้ำยม ศาลจังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ที่ถนนอินทราทิตย์

๒. การหา**ระยะระหว่าง**สถานที่ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์สังคโลกอยู่ไกลจากศาลพระแม่ย่า ศาลจังหวัดสุโขทัยอยู่ใกล้กับสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสุโขทัย

๓. การหา**ทิศ**ของสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัดคูหาสุวรรณอยู่ทิศตะวันตกของแม่น้ำยม สำนักงานเทศบาลเมืองสุโขทัยอยู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัดไทยชุมพล

๑.๓ การใช้รูปถ่ายหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน

รูปถ่าย คือ รูปภาพที่ได้จากกล้องถ่ายรูปซึ่งบันทึกภาพบนฟิล์มหรือบนหน่วยความจำของกล้องดิจิทัล รูปถ่ายแสดงรูปร่าง ขอบเขต สี และรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ที่บันทึก รูปถ่ายของชุมชนถือเป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สำคัญที่ทำให้เราสามารถศึกษาลักษณะทางกายภาพของชุมชนได้ โดยการใช้รูปถ่ายในการหาตำแหน่งที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ในบริเวณที่ไม่ไกลมากนัก แต่หากเป็นรูปที่ถ่ายจากที่สูงลงมา รูปถ่ายของชุมชนจะแสดงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนได้กว้างขวางมากขึ้น

ป่าชุมชน

แปลงนาที่ยังไม่ปลูกข้าว

แปลงนาที่เริ่มปลูกข้าว

หมู่บ้าน

หมู่บ้าน

ถนน

ตัวอย่างรูปถ่ายในชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรมตรวจสอบการเรียนรู้ที่ ๑

ครูเตรียมแผนที่ แผนผัง หรือรูปถ่ายที่แสดงข้อมูลทางภูมิศาสตร์ แล้วให้นักเรียนได้ฝึกสำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์เหล่านั้น แล้วบันทึกผลการสำรวจที่ได้ลงในสมุดบันทึกความรู้

๒.

การเขียนแผนผังอย่างง่ายบริเวณ โรงเรียนและชุมชน

มโนทัศน์สำคัญ

แผนผัง คือ แบบที่เขียนย่อส่วน สิ่งปรากฏบนพื้นผิวโลกให้มีขนาดเล็กลง บนวัสดุแบนราบเพื่อแสดงความสัมพันธ์ ของตำแหน่ง ระยะ และทิศของสิ่งต่างๆ

การเขียนแผนผังเพื่อแสดงตำแหน่ง หรือที่ตั้งของสถานที่สำคัญต่าง ๆ ภายใน โรงเรียนหรือบริเวณชุมชน มีหลักการและ ขั้นตอนการเขียนแผนผัง ดังนี้

๑. กำหนดสิ่งที่ต้องการเขียนในแผนผัง เช่น โรงเรียน วัด ถนน แม่น้ำ สถานีตำรวจ นา สวน เป็นต้น
๒. รู้ตำแหน่ง ระยะ และทิศของสิ่งที่ต้องการเขียน

ขั้นตอนการเขียนแผนผัง

๑. สำรวจภายในบริเวณโรงเรียนหรือชุมชนให้ละเอียดว่ามีสถานที่ใดบ้าง

๒. จัดบันทึกชื่อสถานที่ ที่ตั้งของสถานที่ว่าอยู่ที่ใด ระยะจากสถานที่อื่น ๆ ประมาณเท่าใด และอยู่ทางทิศใด

๓. ร่างแผนผังคร่าว ๆ ลงในกระดาษ โดยกำหนดขนาด ตำแหน่ง ชื่อสถานที่ที่สำคัญลงในแผนผัง

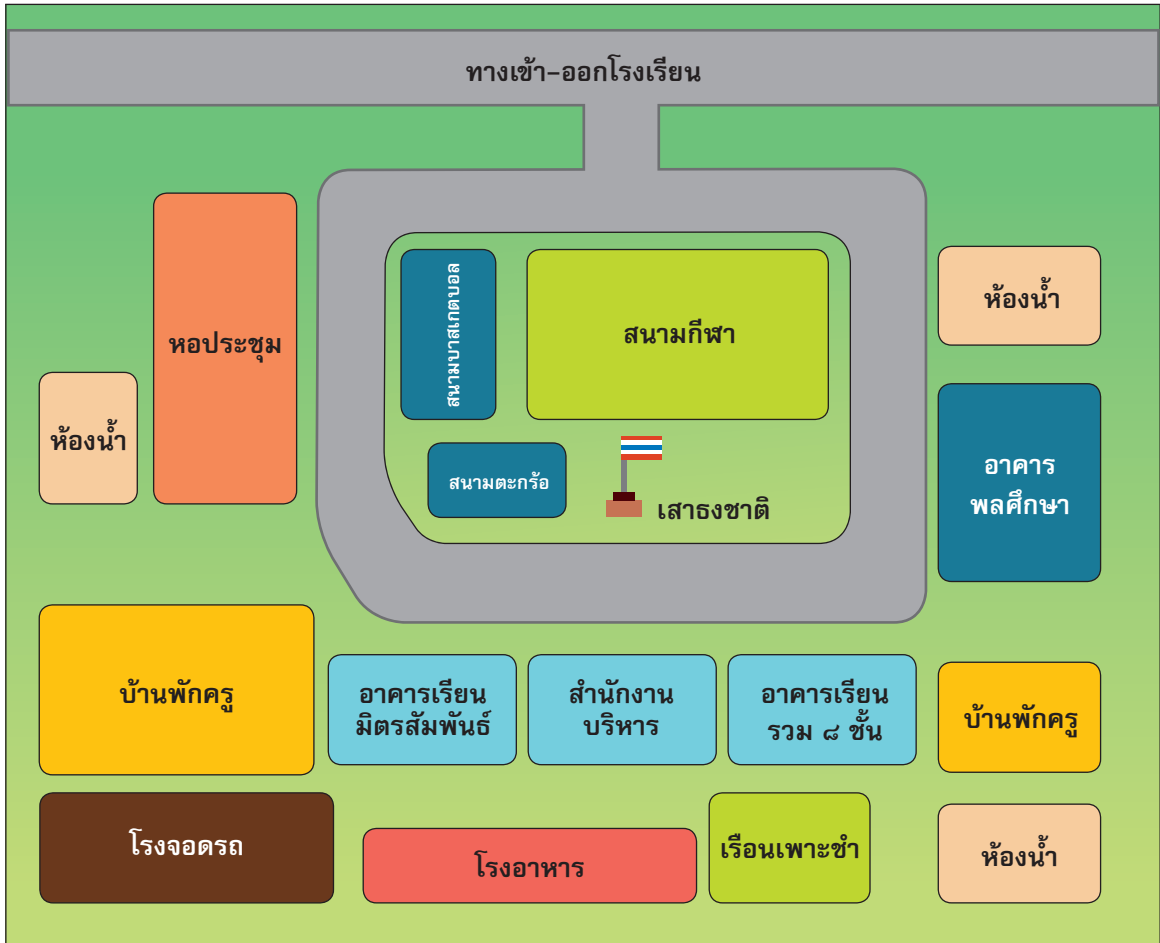

๔. เขียนแผนผังที่มีรายละเอียดให้ถูกต้องและครบถ้วนลงในกระดาษ

๕. นำแผนผังที่ได้ไปตรวจสอบในพื้นที่จริงอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของตำแหน่ง ระยะ และทิศของสถานที่ต่าง ๆ โดยประมาณ พร้อมทั้งปรับแก้ให้ถูกต้อง

ตัวอย่างแผนผังอย่างง่าย

กิจกรรมตรวจสอบการเรียนรู้ที่ ๒

ให้นักเรียนวาดแผนผังชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ระบุตำแหน่ง ระยะเวลา และทิศของสถานที่สำคัญในชุมชน แล้ววาดลงในสมุดบันทึกความรู้

กิจกรรม “การสำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์”

ทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความรับผิดชอบ
 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะ
 การคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม
๒. ให้แต่ละกลุ่มวาดแผนผังชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ๑ ชุมชน ลงในกระดาษเทาขาวที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ พร้อมระบุว่าเป็นชุมชนลักษณะใด
๓. ให้แต่ละกลุ่มระบุข้อมูลทางภูมิศาสตร์ลงไปบนแผนผัง เช่น ตำแหน่งที่ตั้ง ระยะ ทิศของสถานที่สำคัญต่าง ๆ
๔. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน พร้อมให้เพื่อนในห้องตั้งคำถามกลุ่มที่นำเสนอ
๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลงานการนำเสนอ

สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑. กระดาษ
๒. ดินสอ สี

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

.....

.....

สรุปผลการจัดกิจกรรม

.....

.....

สรุป

หลังจากศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้แล้ว นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ครบทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่

Knowledge

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์เป็นรายละเอียดที่ทำให้เราทราบลักษณะของพื้นที่ เราสามารถสืบค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้จากแผนที่ แผนที่ และรูปถ่าย ซึ่งจะทำให้เราทราบตำแหน่งที่ตั้ง ระยะเวลา และทิศของสถานที่สำคัญในโรงเรียนและชุมชน เราสามารถสร้างแผนที่เพื่อแสดงสถานที่สำคัญและบอกตำแหน่งที่ตั้ง ระยะเวลา และทิศได้

Process

- สืบค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์โดยการใช้แผนที่ แผนที่ และรูปถ่าย
- วาดแผนที่แสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่งที่ตั้ง ระยะเวลา และทิศของสถานที่สำคัญในโรงเรียนและชุมชน

Atttribute

- เห็นความสำคัญของเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ และข้อมูลทางภูมิศาสตร์
- เห็นคุณค่าของการใช้ประโยชน์จากแผนที่ แผนที่ และรูปถ่าย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

๑. ยกตัวอย่างแผนที่ที่นักเรียนเคยใช้ในชีวิตประจำวันและบอกว่าแผนที่นั้นมีประโยชน์อย่างไร
๒. แผนที่มีความสำคัญอย่างไรต่อชีวิตประจำวันของนักเรียน
๓. การเขียนแผนที่มีความสำคัญอย่างไรบ้าง
๔. รูปถ่ายมีประโยชน์ต่อการสำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์อย่างไร

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

สภาพแวดล้อมในชุมชน

สาระการเรียนรู้

- ๑ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน
- ๒ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติกับการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
- ๓ ลักษณะของเมืองและชนบท
- ๔ ลักษณะทางกายภาพของชุมชน
- ๕ มลพิษโดยมนุษย์
- ๖ การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน (ส ๕.๒ ป.๓/๑)
๒. อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และการประกอบอาชีพ (ส ๕.๒ ป.๓/๒)
๓. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์ (ส ๕.๒ ป.๓/๓)
๔. อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและชนบท (ส ๕.๒ ป.๓/๔)
๕. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (ส ๕.๒ ป.๓/๕)
๖. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ส ๕.๒ ป.๓/๖)